

Visky András

A GODOT-SEJTÉS*

*A katasztrófa nem kivételes állapot, az a kivételes,
ha nincs.*

*Hommage à Aurelius Augustinus, Samuel Beckett és
Maximilian Kolbe*

AUGUSTINUS Megtudhatnám, hogy uraságod hol töltötte az éjszakát?
BECKETT Az árokban.
AUGUSTINUS Árokban? Hol?
BECKETT *nem mutatja*. Valahol arra.
AUGUSTINUS *gyanakodva*. Mutasd a tenyeredet!
BECKETT Melyiket?
AUGUSTINUS Mind a kettőt.
BECKETT Tessék.
AUGUSTINUS *alaposan megvizsgálja a szögek feltételezett helyét*. Mutasd az oldaladat!
BECKETT Melyiket?
AUGUSTINUS Várjunk csak. *Eljátssza a keresztre feszített testet*. Megvan. *Bobócos büszkeséggel*. A balt.
BECKETT Tessék. Nézzed!
AUGUSTINUS Jó... jó... jó... *Kifelé*. Erről az oldaláról még nem ismertem...
Azt hittem, te vagy... De nem, nem.
BECKETT Szerencsére.
AUGUSTINUS Szerencsére.
BECKETT *vadul birkózik a cipőjével*.
AUGUSTINUS Mit csinálsz?
BECKETT Lehúgom a cipőmet. *Gyöngye hangon*. Segíts.

* A matematikában sejtésnek nevezzük azt az állítást, amely a matematikai logika eszközeivel formálisan nem bizonyított, mégis erősen valószínű. A *Godot-ra várva* sejtését – „Az egyik lator üdvözült. (Szünet) Nem rossz százalék.” – egy Aurelius Augustinusnak tulajdonított szentencia alapján veti fel Samuel Beckett egy interjújában: „Ne ess kétségbe: az egyik lator üdvözült. Ne reménykedj: az egyik

AUGUSTINUS Gyere, próbáljuk meg. *Sikerül. Fintorogva, de azért akkurátusan megvizsgálja a lábfején a szögek helyét.* Rendben. Rendben. És rendben...

BECKETT *felháborodottan.* Rendben? *Előbb önmagára, majd körbemutat, mintegy az egész világra.* Mi van itt rendben...?!

AUGUSTINUS *bocsánatkérően.* Megverték?

BECKETT Meg... De nem nagyon...

AUGUSTINUS Ugyanazok?

BECKETT Nem tudom. Tovább maradtam. A kelletténél több időt töltöttem ott.

AUGUSTINUS A Koponyán?

BECKETT A Koponyán.

AUGUSTINUS Godot?

BECKETT Mi van vele?

AUGUSTINUS Azt mondják, ott volt. Nem láttad? Valahonnan felülről követte az eseményeket.

BECKETT *megvetően.* Felülről...

AUGUSTINUS Beszélt hozzá...

BECKETT Kicsoda? Kihez? Ne törd magad miattam...

lator elkárhozott.” Az augustinusi korpuszban nincs nyoma ennek a mondatnak, Beckett minden bizonnyal a Shakespeare-kortárs Robert Greene-nek hiszi el, hogy Augustinustól származik ez az „aranymondás”: „To this doth that golden sentence of St. Augustine allude which he speaketh of the thief hanging on the cross: There was (saith he) one thief saved and no more, therefore presume not, and there was one saved, and therefore despair not.” (*The Repentance of Robert Greene, Master of Arts*, 1592) „Csodálatos szerkezetű mondat. Csak a forma számít”, mondja Beckett lakónikusan, közben azon tipródik, hogy felidézze latinul is a nem létező augustinusi tanítást. Eksztatikus szavak, mintha nem is Beckettől származnának. Mint-ha a *Godot*-ban Aurelius Augustinus volna Vladimir, aki a keserű, depresszív Estragont, azaz Samuel Beckettet bátorítja, hogy menjenek végig a barátság nekik kijelölt útján. A második világháborúban lelkesen véghezvitt borzalmak kiüresítették a nyugati kultúrát önnön esztétikai és etikai lehetőségeitől, de ez a kettőjüket is radikálisan és véglegesen elválasztó ötven százalék talán mégis föloldható. A *Godot*-sejtést Maximilian Kolbe auschwitzi példája bizonyította be, *ex ante*. A megoldás a marginalizált, szenvedő Másikkal való feltétel nélküli összetartozásban és a tett primátusában rejlik.

AUGUSTINUS Szólongatta, azt mondják. A legvégén. De aztán mindenki szétszaladt.

BECKETT *büszkén*. Nem mindenki.

AUGUSTINUS Csakugyan.

BECKETT Ilyenkor persze nehéz megállapítani, hogy ki kihez tartozik. Engem is ez tévesztett meg. De aztán megverték, és minden a helyére került. Az apró dolgokban kerülni kell a hanyagságot. Nem tudja a bal kéz, mit csinál jobb.

AUGUSTINUS Ha majd mi kerülünk sorra, még akkor sincs minden veszve.

BECKETT Mi jövünk? Ez már biztos? Végre!

AUGUSTINUS Még akkor sincs minden veszve. Az egyik lator üdvözült.

BECKETT *lemondóan*. Az egyik.

AUGUSTINUS *bátorítva őt*. Ötven. Nem rossz százalék. Az egyik, azaz ötven százalék. Nincs minden veszve.

BECKETT De mind a kettő kiszervedett. Mind a három...

AUGUSTINUS Vegyük számba a tényeket, akard?

BECKETT *nem nagy meggyőződéssel*. Ja. Ja, ja.

AUGUSTINUS Azt a két tolvajt a Megváltóval együtt feszítették keresztre.

BECKETT Kicsodával?

VLADAMIR A Megváltóval, két tolvajt. Azt beszélik, hogy az egyik megmenekült, a másik viszont... *Keresi a megmenekült ellentétét*. Megvan. Elkárhozott.

BECKETT Mitől menekült meg?

AUGUSTINUS A pokoltól.

BECKETT A pokoltól. Megmenekült a pokoltól...

AUGUSTINUS Nem rossz százalék. És mégis... Hogy lehet az, hogy a négy evangélista közül csak egy beszél el így a történetet? Holott mind a négyen jelen voltak – vagyis a közelben. *Még mielőtt beleszólna*. Láttam, én is ott voltam, a közelben. És mégis csak egy tud a latorról, aki üdvözült.

Csak egy a négy közül. A másik háromból kettő semmit sem tud az egész ügyről, a harmadik pedig azt állítja, hogy azok ketten alaposan lehordták.

BECKETT Kit? Egy szót sem értek az egészből.

AUGUSTINUS A Megváltót.

BECKETT Igen, igen... Miért hordták le?

AUGUSTINUS Mert nem akarta megmenteni őket.

BECKETT A pokoltól?

AUGUSTINUS Ugyan... A haláltól.

BECKETT Na és a kettő nem ugyanaz?

AUGUSTINUS Ezek szerint nem. Nagyon küzdöttek vele. Ebből gondolhatni, hogy van mégis valami különbség.

BECKETT No és aztán?

AUGUSTINUS Feltehetően mind a ketten elkárhoztak.

BECKETT Na és aztán... Azt kapták, amit érdekeltek.

AUGUSTINUS De az evangélista azt mondja, hogy az egyik lator üdvözült.

BECKETT No és? Nem egyezik a véleményük, ennyi az egész.

AUGUSTINUS De mind a négyen ott voltak. És csak az egyik beszél üdvözült latorról. Miért higgyünk inkább neki, mint a többieknek?

BECKETT Ki hisz neki?

AUGUSTINUS Mindenki. Csak ez a változat ismeretes. Mindenki erről beszél.

BECKETT Az emberek hülyék.

AUGUSTINUS *gondolkozik.* Nem lehet, hogy azután történt még valami?

BECKETT Ugyan...

AUGUSTINUS Valami váratlan, amit senki nem vett számításba. Ami még magát az Írást is összezavarta. Történt valami, egy előre nem látott esemény, és arról az Írás, az a négy író, aki ott volt, ezek az elszánt tudósítók, egyszerűen nem tudnak számot adni. Mindössze tehát arról adnak számot, hogy nem tudnak számot adni. Nem lehet, hogy a rendelkezésre álló szavak, a mondatok, a, a, a, hogy az emlékezet vagy a nyelv, igen, igen, vagy... *Nem tudja folytatni.*

BECKETT *érdeklődéssel.* Hogy? Mi?

AUGUSTINUS Megvan. Hogy az ismeretes verziók, együtt a kiiktathatatlan ellentmondásokkal, erről az előre nem látott, előzmény nélküli, tökéletesen ismeretlen zavarodottságról hoznak hírt...? Várj! *Még egy próbát tenne, kétségbeesetten nekidurálja magát.* Nem lehet, hogy a Megváltó...

BECKETT Megváltó...?

AUGUSTINUS ...fel...?

BECKETT ...tá...?

AUGUSTINUS ...madt? *Sír, mint egy igazi bobóc.*

BECKETT Ki...? Megőrültél...?

AUGUSTINUS De mind a négyen tudnak arról, ami azután történt... Azok a tudósítók, tudod... Mind, akik ott voltak, tudod...

BECKETT Miról?

AUGUSTINUS *még mindig sírva.* Hát arról, hogy... Nem tudom egyedül kimondani... Nem tudom egyedül kimondani... nem tudom az Istennek sem... Segíts...!

BECKETT Fel...

AUGUSTINUS ...tá...

BECKETT ...madt? Na, nem... Túlsokismeretlenes egyenlet, nem gondolod?

AUGUSTINUS Arra gondolok, hogy... *Sír, megint.*

BECKETT *átöleli, vigasztalja.* Hagyd... hagyd csak... Az ötven százalék se rossz.

AUGUSTINUS És akkor hogy lesz?

BECKETT Mikor?

AUGUSTINUS Hát akkor, tudod. Amikor mi kerülünk sorra.

BECKETT Szerinted mi is sorra kerülünk...

AUGUSTINUS Afelől nincs semmi kétségem.

BECKETT *örülten töpreng.* Várj!

AUGUSTINUS *feszülten figyelve.* Nos?

BECKETT Semmi.

AUGUSTINUS Találj ki valamit. Valami trükköt. Egy jó ötlet kellene.

BECKETT *hátratett kézzel, lesütött szemmel fel-alá járkal.* *Megáll, valami kiszámolós játékot játszik el, egyedül mormolva.* Ec, pec, kimehetsz... Jó...

Ugorj, cica, az egérre... Igen... igen... Igen. *Diadalmasan.* Megvan!

AUGUSTINUS Mondjad már!

BECKETT Amikor sorra kerülünk... Hm, hm... *Elbizonytalanodik, majd ismét felvillanyozódik.* De! De igen! A megtizedeléskor mi egymás mellett állunk a sorban, igaz?

AUGUSTINUS Hogy jön ez ide? Mi mindig egymás mellett állunk a sorban.

BECKETT Két eset lehetséges: vagy neked kell mondani a tízet, vagy nekem.

AUGUSTINUS Eddig stimmt.

BECKETT Ha neked kellene mondani, akkor én eléd vágok, kilépek a sorból, és elkiáltom, hogy tíz. *Bobócosan büszke a megoldásra.* Koncentráció kérdése az egész. Ez egy klasszikus koncentrációs gyakorlat. Volt rá példa... Csak nem szabad elvéteni, nehogy észrevegyék, mert akkor mindkettőnknek befellegzett.

AUGUSTINUS *nagy erőfeszítéssel koncentrálnál, elismétli a főbb pontokat.* Nézzük csak! Az előttem lévő azt mondja: kilenc, jó. Akkor jövök én. Erre te, aki utánam következelsz, kilépsz a sorból, és azt mondod: tíz.

BECKETT *őszintén örül, hogy a másik felfogta.* Pontosan!

AUGUSTINUS *értetlenül, még mindig.* És akkor?

BECKETT Hát nem érted? Akkor mindketten, *mindketten* barátocskám, megmenekültünk. Ez a megoldás. *Bobócos diadallal mosolyog, peckesen fel-alá járkal, boldogan sasszézlik.*

AUGUSTINUS *némajátékban eljátssza a kiszámolást, fontolgatja, amíg végül felismeri a helyzetet. Elbizonytalanodva, de azért őszinte aggódással. De téged akkor kivégeznek!*

BECKETT Pontosan. Én meghalok, de mindketten: megmenekülünk. Erre biztosan nem gondoltak... Szépen kifogunk rajtuk!

AUGUSTINUS *megérti.* Azt már nem! Még hogy te én helyettem. Korán kell ahhoz neked felkelni, barátocskám. Majd én is ott leszek! Én fogok előtted kilépni a sorból, abban biztos lehetsz. Tíz!

BECKETT Nem úgy van az, testvér... Tíz!

AUGUSTINUS Tíz!

BECKETT Tíz! *A versengés átalakul egy bohócos táncba, amelyet együtt járnak önfeledten, euforikusan, fellinis hangulat, zene.*

EGYÜTT *kiáltoznak.* Megmenekültünk...! Megmenekültünk...! Megmenekültünk...!